

מראי מקומות- חולין נ"ג

- (א) **שאר עופות טמאין, יש להן דרוסה או אין להן דרוסה-** כ' הרא"ש (מ') דמהא דשאל הגמ' רק לענין עופות, ולא לענין שאר חיות ובהמות טמאות, משמע דרק בעופות שייך דריסה בשאר מינים, אבל בבהמות וחיות אין דריסה אלא מן הזאב והארי. ואין לומר דפשוט הוא דשאר חיות דורסין, דלמה יהי פשוט יותר מן העופות. אלא ודאי נראה דפשיטא דשאר בהמות אינן דורסין, וכל השאלה הוא רק בשאר עופות, משום דהרבה עופות דורסין, והשאלה הוא רק אם יש להם ארס להמית. אולם ע' ברשב"א דג"כ העיר אהא דלא שאל הגמ' לענין חיות, ותי' ע"פ מש"כ לפרש שם, דכל שאלות הגמ' לענין עופות הי' דוקא לענין עופות שהם פחותים מן הנץ. וא"כ, י"ל דלגבי חיות לא הי' צריך לשאול, שהרי כבר אמרנו דלמטה מן הזאב, דהיינו חתול וכו', יש להם דריסה בגדיים וטלאים. ולמעלה מן הזאב, י"ל דאה"נ, אין להם דריסה בבהמה גסה חוץ מן הארי, אבל פשוט שיש להם דריסה בבהמה דקה, דלא גרע מזאב.
- (ב) **בהדי דשליף שדי זיהרי'- ע' במכתב מאליהו (חלק ד', מכתב ל"א (ב'), הגה"ה 4), שהביא העורך ששמע מר' דסלר בענין סוגיא זו, דאמרי' דחתול יש לו דריסה וכלב אין לו, משום דחתול מטיל ארס מצפורני ידיו, והרי אי"ז מתאים עם המחקר הטבעי של דורותינו, ואיך מגישים להלכה כזו. ואמר דודאי אין הדין משתנה, אף אם הטעם אין מובן לנו, אלא יש לאחוז הדין בשתי ידים, בין לקולא ובין לחומרא. והיינו משום דחז"ל ידעו ההלכה בקבלה מדורי דורות, וגם ידעו מן הנסיון, למשל, שדרוסת החתול עלולה יותר למות מאשר דרוסת הכלב, ואף אם נתנו טעם להדין לפי ידיעת הטבע שהיו בימיהם, עלינו לחפש הסברים אחרים שבהם יתקיים הדין על מכונו לפי ידיעות הטבע שבימינו. וע' מה שצייד העורך שם לפרש ענין זה של ארס צפורני החתול לפי ידיעת הטבע שבימינו, ואכ"מ.**
- (ג) **ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן בגבו של א' מהן, וכו'- הק' הב"ח (נ"ז, ט"ז), מה שייך להסתפק בזה, הרי אמרי' לעיל דאינו ממית אלא מחמת הארס היוצא מצפורני כששלפם, אבל כאן אפי' אם דרסו הארי, הרי מעולם לא שלף צפורניו, שהרי הוא עדיין בגב הבהמה, וא"כ מה שייך דריסה. ותי' א) דחיישינן שמא דרס וחזר ודרס, וקודם דנתלשה הצפורן שדי זיהרא, (ב) ביד האחרת דרס, או באותו יד בצפרנים אחרים, ולפי"ז, אם אנו רואים מתחלה ועד סוף שלא דרס אלא פעם א' ביד א', ונתלשו כל הצפרנים ונחתכו בגבו, אין חוששין לה. אבל כ' דעיקר תירוץ הוא ג) דמאי דאמרי' דבהדי דשליף שדי זיהרא, היינו בהדי דשליף ידיה, אפי' נשאר הצפורן בגבו נמי שדי זיהרא, דלא אשכחן התירא אלא בדפסקוה לידיה, אבל לא בשליף ידיה, ונשאר הצפרנים בגבו.**
- (ד) **רב אמר אין חוששין לספק דרוסה, ושמואל אמר חוששין לספק דרוסה- ע' בתוס' לעיל (מג: ד"ה קסבר), דמבואר דס"ל דבין רב ושמואל ס"ל דבספק השקול בדרוסה, מוקמינן לה אחזקת כשרות שלה, וכפשטות הגמ' כאן, דהיכא שהוא ספק שונרא ספק כלבא, תולין דהי' כלב (וע' בתוס' ביבמות ריש לא, דאכן הביא ראי' מהא דספק כלבא ספק שונרא דכ"ע ס"ל דלא חיישינן, דע"כ בספק השוקל אזלי' בתר חזקה). ומה דנח' רב ושמואל דכאן, היינו משום דס"ל לשמואל דיותר יש לתלותה בדוסת ארי מסתם ספק בעלמא, ואי"ז ספק השקול, ולכן שפיר אמרי' דחוששין לדרוסה. אולם ע' ברשב"א (י', סוד"ה עד א') דנקט דמה דאמרי' דחוששין לספק ררוסה, היינו אפי' בספק השקול, ומה דאמרי' דספק שונרא ספק כלב תולין דכלב הי', היינו משום דמסתבר טפי לתלות להתירא, דמעשים בכל יום הוא דאפי' היכא דהשונרא נכנס בין התרנגולים דאינו דורסן, וא"כ אין צריכין להחמיר בכה"ג. אבל בספק השקול ודאי צריכין להחמיר. ולא ביאר למה מחמירין מספק, ולא אזלי' בתר חזקה דמעיקרא שהיו**

(ו) **ספק קניא ספק שונרא, אימא קניא מחי-** הק' הרא"ש (פרק ב', סי' ג'), למאי נפק"מ אם תולין בקניא או לא, הרי בין כך ובין כך בעי בדיקה, ותי' דלא בעי בדיקה אלא היכא דממסמס בדמא, ואי הוה תלינן בשונרא, הוה צריך בדיקה כנגד כל החלל, אע"ג דליכא ריעותא אלא בסימנין.

(ז) **דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים-** ע' בשו"ע (נ"ז, ט"ז), דכ' דכיכד בודקין, שוחטין הנדרס ובודקין כל החלל שבו, וכו'. וכ' הש"ך (שם, ל"ו) דזהו שי' תוס' כאן ד"ה דרוסה), דהבדיקה הוא לאחר שחיטה, אבל כ' לדקדק מדברי רש"י דבאמת עושים הבדיקה בחיי הבהמה, דאם אין ניכר מבחוץ כנגד הבני מעיים שיש שם ארס, יותר מזה אי"צ לבדוק.

(ח) **צריכה לבדוק- מפרש"י משמע דהטריפות של דריסה הוא דהארס סופו לנקוב את הבני מעיים.** אבל ע' בתוס' לעיל (מב. ד"ה דרוסת) שכ' דא"א לומר כן, דא"כ בכלל נקובה היא, ולא הי' צריך למתניא במשנה. ולכן פי' תוס' דהטריפות דדרוסה הוא שהארס שורף וסופו למות.

(ט) **צריכה לבדוק- ע' בתוס' דדייק מרש"י דלא מהני בדיקה בודאי, וכן הביא מהריב"ם, אולם תוס' חולק ע"ז וס"ל דבדיקה מהני אפי' בודאי. וע' בטור (נ"ז, ט"ו), שהביא ג' שיטות בזה, שי' הריב"ם, דרק היכא דאמרי' דחוששין לדרוסה, וכשי' שמואל בסוגיין, בזה אמרי' דבדיקה מהני, אבל לא בדרוסה ודאי. שי' הרא"ש, שהוא כשי' תוס' אצלנו, דאפי' בודאי מהני בדיקה. ושי' הבעל העיטור, דלא מהני בדיקה אלא היכא דאמרי' דאין חוששין לדרוסה, אבל היכא דאמרי' חוששין, אפי' בדיקה לא מהני. ולדבריו צ"ל דהבדיקה דסוגיין אתי לשי' רב (ודלא כרש"י דכ' בפירוש דבדיקה מהני בשי' שמואל).**

כשרין. וע' בש"ש (ה', ט') שכ' דדעת הרשב"א, והר"ן, ור' יונה הוא דמחמירין בספק טריפות, והוא ביאר שהוא משום דס"ל דמחזיקין מאיסור לאיסור, ואף שנסתלק איסור אבר מן החי, אבל מחזיקין מזה לאיסור טריפות מספק. וע"ע ברמב"ם (שחיטה ה', ג') שכ' דמחמירין בספק דרוסה משום שהוא בפירוש בתורה. וע' בט"ז (כ"ט, א'), דכ' דכוונת הרמב"ם הוא דבאמת כל דרוסה הו"ל ספק ספיקא, דאף אם דרס, אולי לא הטיל בהם הארס, ואף אם הטיל הארס, אולי הכה אותם למטה מן החלל, ואפ"ה אנו אוסרים. דכיון דהתורה החמיר בפירוש בדרס, שהוא ענין של ס"ס, א"כ אפי' אם יכולין להרבות ספיקות, אסור. אבל היכא דהספק הוא אם הי' שם הדורס בכלל, בזה שפיר

מקילין בספק ספיקא [ולכאור' כוונתו בזה, דבספק כלבא ספק שונרא, הו"ל ס"ס, ולכן מקילין, כיון דהתורה לא אסר ציור זה דספק אם הי' דורס בכלל. ולפי"ז יש לע' במה פליגי רב ושמואל, אולי על דרך תוס', דרב ס"ל דהו"ל ס"ס, ושמואל ס"ל דקרוב לאיסור, ולכן אין מקילין כמו שאר ס"ס דטריפות, וצ"ע].

(ה) **כי פליגי דאיהו קא שתיק ואינהו מקרקרין, מר סבר מעשה קא עביד-** הק' הרשב"א, למה ס"ל לשמואל דחיישינן לספק דרוסה בכה"ג, הרי אפי' אם דרס א' מהן, לימא דכ"א מותר משום ספק ספיקא, דהיינו דבכל חד י"ל דלאו איהו דרס, ואת"ל דדרסו, אימא דרס שלא כנגד החלל, שאין דריסה פוסלת בו. ותי' דשמא לא אמרי' דס"ס מותר אלא היכא דלא אפשר לעמוד על בוריו של דבר אם הוא אסור או לא, אבל היכא שאפשר לעבוד על בוריו של דבר בודקין (וע' בהגהות בהוצאת מה"ק, דמביאים מהבית מאיר דחזר הרשב"א מסברא זו בתורת הבית, וס"ל דאפי' היכא דשייך לברר יכול לסמוך על ס"ס). וע' בהערות להגרי"ש דהעיר דלפי"ז הי' שייך לומר דלדידן דאין אנו בקיאים בבדיקה, א"כ יצא מזה קולא, דאיננו יכולין לעמוד על אמיתת הדבר, וא"כ נהי' יכולים לסמוך על הס"ס לקולא. והביא מהראש יוסף דכיון דבעצם שייך בדיקה, אף שיש לנו חסרון בידיעה, אבל כיון דמצד עצמו הדבר שייך להתברר, בכה"ג אין יכולים לסמוך על הס"ס.